

Kaat Mossel, Helleveeg van Rotterdam

Column wetenschapscafé Rotterdam, 28 november 2011

“Hoe moeten we markten inrichten en bewaken?” Dat is 36e vraag die gesteld is in de *Nederlandse Wetenschapsagenda*. Een carnavalesk lachje kon ik niet onderdrukken bij het lezen van deze vraag, want mijn gedachten gleden onwillekeurig af naar het achttiende-eeuwse Rotterdam van Kaat Mossel.

Het was maart 1783, precies aan de Hoogstraat waar wij ons nu bevinden, toen de hier woonachtige kooplieden werden opgeschrikt door straatrumoer van mannen en vrouwen. Ze eisten geld van de welgestelde bewoners. Een maand later, in april, zouden de relletjes tussen het Oranjegezinde plebs en de burgerij in Rotterdam uit de hand lopen. Er werd geschoten en er vielen welgeteld vier doden. Het staat te lezen in Eric Palmens mooie boek over Kaat Mossel, het iconische viswif van Rotterdam, die hier vlakbij de mossels keurde en werd opgepakt voor haar vermeende aandeel in die opstand. Ze belande ervoor in de kerker van het stadhuis, toentertijd ook hier aan de Hoogstraat gelegen.

Volgens Palmens moeten we deze relletjes tussen de volkse orangisten en de rijke burgerij toentertijd, deels begrijpen in het licht van de zogenaamde ‘bedel- en eistochten’. De bedel- en eistocht was een carnavalesk fenomeen, een ritueel van *trick or treat*, erop gericht om de zittende macht uit te dagen, wanneer de prijzen van producten als graan de pan uitrezen voor het volk. Wanneer men, als arme burger, bijvoorbeeld, vermoedde dat er prijsafspraken waren gemaakt door de handelaren, dan stapte het plebs gewoon naar de bourgeoisie toe. Het volk eiste dan een gift als ‘drinkgeld’ of een ‘houtje en een turfje’. Dat ging met gescheld gepaard, soms ook met bedreigingen en roof. Welnu, laakbaar gedrag en chantage of niet, het volk en de burgerij keken elkaar bij dit soort momenten elkaar in elk geval wel nog recht in de ogen.

Een kleine 250 jaar later heeft het economische productieproces zichzelf volledig gesplitst tussen een reële economie en een financiële markt, die louter gebaseerd is op toekomstvoorspellingen, verwachtingen, vertrouwen en hocus pocus. Deze abstracte, financiële markt heeft tegelijkertijd wel grote effecten op de reële economie van mensen en goederen, maar we kunnen deze abstracte markt eigenlijk helemaal niet meer aanspreken als burger, zoals de tijdgenoten van Kaat Mossel dat nog wel konden. De indrukwekkende glazen

wolkenkrabbers van banken, overheidsorganen en verzekeringskantoren - ze zijn ons letterlijk boven het hoofd uit gestegen.

Maar hoe meer het “Financiële systeem” ook als impotent en gebroken wordt beschreven door allerlei economen, hoe meer het ons tegelijkertijd gaat regeren. In België gebeurt anderhalf jaar niets tijdens de formatieonderhandelingen van de regering, maar wanneer de financiële markten het vizier op het land in tweespalt richten, komt er toch opeens een regering. Want, zo luidde het nieuws, dat ‘is gunstig voor de rente’. Dat geldt ook voor Italië, waar gebeurde wat niemand ooit voor mogelijk heeft gehouden: Berlusconi loosde zichzelf voortijdig. Waarom? Door de financiële markten, die zelf zo rot als een mispel zijn. Het financiële systeem is dood. Lang leve het financiële systeem! Want deze financiële markt regeert ons niettemin als nooit tevoren, als een levende dode, als een ondode zombie.

Ik hoop maar dat de wetenschap deze zombie te lijf kan gaan. Gelukkig zijn er ook hier en daar economen te vinden, die beseffen dat de zombie alleen maar groter wordt, wanneer men niet wil accepteren dat er nu eenmaal veel onoplosbare spookachtigheid in het moderne financiële systeem zit. Het is gevaarlijk om deze fundamentele spookachtigheid weg te redeneren door de Zuid-Europese landen hiervan de schuld te geven. Want zo roepen we de geest van Kaat Mossel op, de helleveeg van Rotterdam.

Daan Rutten, november 2011